

МІЖНАРОДНІ ВИРОБНИЧІ МЕРЕЖІ У СУЧАСНОМУ СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Посилення фрагментації світового господарства, зміщення акцентів у спеціалізації країн на виконанні конкретних завдань та функцій, а не на конкретних продуктах визначають сучасні зміни у структурі міжнародної торгівлі. Світова торгівля та виробництво все більше структуруються навколо «глобальних ланцюгів вартості» (global value chains, GVCs), які охоплюють різноманітні види діяльності (проектування, виробництво, маркетинг, розповсюдження, підтримка кінцевого споживання), і можуть виконуватись як в межах однієї компанії, так і можуть бути розподілені між різними. Оскільки розподіл все більше поширюється одночасно на декілька країн, ланцюги вартості набувають глобального характеру.

Міжнародне виробництво продовжує розширюватися, підтвердженням цього є кількість багатонаціональних компаній (БНК), що вже перевищує сто тисяч, та кількість їх зарубіжних філій, що складає понад 1 млн. одиниць [1]. Обсяги продажів цих філій становлять 30,8 трлн. дол., і в середньому протягом останніх п'яти років в середньому зростали на 1,5%, а загальна обсяг їх активів – 103,4 трлн. дол. [2]. Основну частину міжнародного виробництва, незважаючи на велику роль малого та середнього бізнесу, у першу чергу забезпечують потужні БНК. Так, загальний обсяг продажів у 2017 р. 100 найбільших БНК становив десяту частину світового ВВП, при тому, що на ці компанії репрезентують лише 0,1% усіх БНК світової економіки.

Іноземна додана вартість у торгівлі, яка визначається як вага імпортованих товарів та послуг, що включено до експорту країни, виступає важливим індикатором розвитку глобальних ланцюгів вартості. Протягом останніх двох десятиліть цей показник стабільно зростав у середньому на сім пунктів і становив: у 1990р. – 24%, 2000р. – 27%, 2010р. – 31%. За результатами 2017 року іноземна додана вартість у світовій торгівлі становила 30%, для розвинутих країн цей показник виявився ще більшим – 32%, для країн, що розвиваються – 28%. Серед країн, найбільша частина іноземної доданої вартості створюється високо інтегрованими ринками країн ЄС – 38%. Серед країн, що розвиваються, високий рівень показника іноземної доданої вартості у торгівлі демонструють країни Східної та Південно-Східної Азії – 34%, які мають найвищий рівень залучення до глобальних ланцюгів вартості – 61%. Країни, що мають менший рівень розвитку, виступають основними постачальниками сировинної продукції, а від так, їх участь у створенні іноземної доданої вартості залишається низькою (табл.1).

Таблиця 1

Іноземна додана вартість в експорті та рівень залучення до глобальних ланцюгів вартості країн світового господарства у 2017 році

Групи країн	Питома вага іноземної доданої вартості в експорті, %	Рівень залучення до глобальних ланцюгів вартості, %
Розвинуті країни	32	60
Країни, що розвиваються	28	56
Транзитивні економіки	13	57

Поширюючи свою участь у глобальних ланцюгах вартості, країни, які мають менший рівень розвитку, отримують додаткові стимули економічного зростання, інтегруючись у систему міжнародного виробництва. Ті країни, які вже мають високий рівень залучення до глобальних ланцюгів вартості, продовжують підвищувати іноземну додану вартість як шляхом розвитку іноземних філій, так і шляхом розширення реекспорту.

При перенесенні операцій на ринки зарубіжних країн неминуче виникає питання визначення меж форми та ступеня вертикальної інтеграції. У результаті міжнародної виробничої мережі, до якої залучаються великі, середні та малі постачальники різних регіонів та країн походження, формується за рахунок рішень БНК в сфері просторового розміщення операцій.

Регіоналізація виробничих процесів посилила внутрішньорегіональні товарообмінні операції, впливаючи на розвиток взаємодоповнюваності та взаємозалежності країн, поширенню та поглибленню інтеграційної взаємодії. Однак формування виробничих мереж в різних моделях розвитку регіональної інтеграції мало свої відмінності. Так, в основі динаміки розвитку європейської інтеграції знаходилися декілька мікроекономічних факторів впливу, основними серед яких стали: пошук економії від масштабів та регіоналізація виробничого процесу тощо. Реальним поштовхом для розвитку інтеграційної взаємодії європейських країн стала інтернаціоналізація крупного американського бізнесу, пов'язаного з діяльністю БНК, які стали розширювати свої інтереси в Європі за рахунок збільшення американського експорту, а також створення дочірніх компаній або спільних підприємств [3, с.70; 4].

Вузкість внутрішніх ринків суттєво обмежувала активність європейських компаній і не дозволяла використовувати ефект масштабу в повному обсязі. І лише створення єдиного ринку, заснованого на чотирьох свободах руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили, європейські компанії досягли найбільших вигід на економії від масштабу. Регіоналізація виробничого процесу стала другою мікроекономічною детермінантою впливу, і пов'язана, певною мірою, з реакцією на активну заміну імпортозаміщуючих на експортоорієнтовні стратегії розвитку, які активно стали впроваджувати країни, що розвиваються, у 1980-х рр. У свою чергу, впровадження експортоорієнтовних стратегій вимагало активного залучення капіталу, чим й скористалися БНК, які почали активно розміщувати трудомісткі види діяльності саме в інших країнах, що сприяло посиленню регіоналізації виробничого процесу. Як наслідок, регіональна внутрішньофірмова торгівля БНК суттєво стала зростати, що, в свою чергу, вимагало підтримки вже на державному рівні за рахунок зменшення та ліквідації тарифних та технічних бар'єрів між країнами Європи.

На відміну європейської моделі регіональної інтеграції в країнах північноамериканського та азійсько-тихоокеанського регіонів фактор ефекту масштабів не мав значного впливу. Однак якщо для Канади та США був характерним високий рівень розвитку інфраструктури (з приєднанням Мексики саме розвитку інфраструктури було приділено значну увагу), то слабкий розвиток інфраструктури в країнах азійсько-тихоокеанського регіону суттєво обмежував розвиток інтеграційної взаємодії між країнами [5]. Регіоналізація виробничого процесу з боку японських ТНК, до яких пізніше приєдналися компанії з Південної Кореї, Тайваню та Сінгапуру стимулювали посилення регіональної інтеграції в азійсько-тихоокеанському регіоні. Поетапний розвиток регіональних ланцюгових структур у країнах азійсько-тихоокеанського регіону сприяв поглибленню міжгалузевої та внутрігалузевої кооперації.

В умовах глобалізації міжнародне виробництво не тільки продовжує розширюватися, а й виступає важливим проявом глобалізаційних процесів. Іноземна додана вартість у торгівлі виступає важливим індикатором розвитку глобальних ланцюгів вартості.

Регіоналізація виробничих процесів посилила внутрішньорегіональні товарообмінні операції, впливаючи на розвиток взаємодоповнюваності та взаємозалежності країн. Порівняння процесів регіоналізації виробничого процесу в північноамериканській, європейській та азійсько-тихоокеанській моделях розвитку регіональної інтеграції доводить, що поділ праці в рамках останньої має більш складну структуру і характеризується наявністю значних відкритих мереж, що охоплюють значну кількість країн регіону, на які припадають переважні обсяги внутрішньофірмового обміну. У цілому, поширення виробничих мереж транснаціональних компаній певною мірою стало альтернативою інституціоналізації регіональних інтеграційних процесів у цьому регіоні.

Література

1. Рогач О.І. Глобальні ланцюжки створення вартості багатонаціональних підприємств / О.І. Рогач//Міжнародні відносини Серія: Економічні науки. – 2018. – № 10.
2. World Investment Report 2018 [electronic resource]. – Access mode: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_en.pdf.
3. Wilkins M. The Emergence of the Multinational Enterprise: American Business Abroad from the Colonial Era to 1914. - Harvard University Press, Cambridge Mass, 1970. – 310 p.
4. Simon, M., & Novack, D. (1964). Some Dimensions of the American Commercial Invasion of Europe, 1871–1914: An Introductory Essay. The Journal of Economic History, 24(4), 591-605.
5. Defraigne Jean-Christophe. The prospects of the East Asian integration process and of its supranational institutions in light of the experience of the European regional integration. Institute for European Studies, FUSL-University of Louvain (UCL). – Access mode: <http://www.garnet.sciencespobordeaux.fr/Garnet%20papers%20PDF/DEFRAIGNE%20Jean%20Christophe.pdf>.

УДК 316.32(043.2)

Зайковський О.С.

аспірант 2 року навчання спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Поглиблення інтернаціоналізації, розширення інтеграційних процесів на глобальному та регіональному рівнях зумовлює трансформацію сфери вищої освіти як національних систем, так і глобального господарства в цілому. Якщо процеси інтернаціоналізації виробництва та капіталу були предметом наукових досліджень вже декілька століть, то дослідження проблематики інтернаціоналізації вищої освіти стало стрімко поширюватись, починаючи з 1980-х років [1].

Процеси інтернаціоналізації та глобалізації вищої школи є об'єктивними витоками дії законів еволюційного розвитку суспільства [2, с.80]. У наукових розробках глобалізація розглядається як вища форма розвитку інтернаціоналізації вищої освіти, одночасно, є наукові дослідження, де ці поняття

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
XXI підсумкової науково-практичної конференції викладачів**

01 лютого 2019 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
К.В. Балабанова*

Маріуполь – 2019

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2019. – 262 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 6 від 28.01.2019)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., доктор політичних наук, професор

Члени редколегії: Булатова О.В., д.е.н., проф.; Безчотнікова С.В., д.філол.н., проф.; Задорожна-Княгницька Л.В., д. пед. н., доцент; Лисак В.Ф. д.і.н., проф.; Омельченко В.Я., д.е.н., проф.; Павленко О.Г., д.філол.н., доц.; Романцов В.М. д.і.н., проф.; Слющинський Б.В., д.соц.н., проф.; Толпежніков Р.О., д.е.н., доц.; Чентуков Ю.І., д.е.н., проф.; Шепітько С.В., к.філол.н., проф.

Збірник містить матеріали XXI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 01 лютого 2019 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, літературознавства і культурології, філології, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

ЗМІСТ

ВИСТУП РЕКТОРА МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

<i>Балабанов К.В.</i> МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ТА НАУКОВОГО ПРОСТОРУ	11
--	----

СЕКЦІЯ

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

<i>Балабанова Н.В.</i> НЕТАРИФНИЙ ПРОТЕКЦІОНІЗМ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	13
<i>Булатова О.В.</i> МІЖНАРОДНІ ВИРОБНИЧІ МЕРЕЖІ У СУЧАСНОМУ СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	15
<i>Зайковський О.С.</i> ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	16
<i>Захарова О.В.</i> ТРАНСПОРТНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕГІОНУ.....	17
<i>Макогон У.</i> PECULIARITIES OF ECONOMIC REGIONAL DEVELOPMENT IN TERMS OF THE MILITARY-POLITICAL CRISIS.....	19
<i>Марена Т.В.</i> АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ	21
<i>Ніколенко Т.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	23
<i>Омельченко В.Я., Омельченко Г.П.</i> НАПРЯМКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ МІСТА МАРІУПОЛЬ.....	25
<i>Чентуков Ю.І., Беззубченко О.А.</i> СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ В СВІТОВИХ ПРОЦЕСАХ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ	27

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

<i>Балабаниць А.В.</i> CRM-СТРАТЕГІЯ: СУТНІСТЬ І ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	29
<i>Гапонюк О. І., Осипенко К. В.</i> УМОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	31
<i>Горбашевська М.О.</i> УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА ПІД ВПЛИВОМ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	33
<i>Кислова Л.А.</i> СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	34
<i>Мацука В.М.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ТУРИЗМУ.....	36
<i>Семкова Л.В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	38

СЕКЦІЯ

ЕКОЛОГІЯ ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ

<i>Данилова С.В., Темирова-Хмикіна В.І.</i> НАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ В УКРАЇНІ В МЕЖАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	41
--	----